

prof. dr. sc. Ante Bežen
Lidija Vešligaj
Anita Katić
Kristina Dilica
Ina Randić Đorđević

Hrvatska *riječ* 5

Čitanka iz hrvatskoga jezika za peti razred osnovne škole

KNJIŽEVNOST • STVARALAŠTVO • KULTURA • MEDIJI

3. izdanje

2024.

Nakladnik

ALFA d. d. Zagreb

Nova Ves 23a

Za nakladnika

Ivan Petric

Direktorica nakladništva

mr. sc. Daniela Novoselić

Urednik za Hrvatski jezik u predmetnoj nastavi

prof. dr. sc. Ante Bežen

Izvršna urednica

Ivana Tolj

Recenzija

prof. dr. sc. Jadranka Nemeth-Jajić

Adriana Zmazek

Lektura

Kristina Ferenčina

Likovno i grafičko oblikovanje

Ivan Belinec

Ilustracija

Damir Facan Grdiša

Matija Tomšić

Fotografija

shutterstock.com

Digitalno izdanje

Alfa d. d.

Mozaik Education Ltd.

Tehnička priprema

Alfa d. d.

Tisak

Denona

Proizvedeno u Republici Hrvatskoj, EU

Udžbenik je uvršten u Katalog odobrenih udžbenika rješenjem Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske:

KLASA: **602-09/19-03/00045**, URBROJ: **533-06-19-0002**, od **7. lipnja 2019. godine**.

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001212776.

OPSEG PAPIRNATOG IZDANJA	MASA PAPIRNATOG IZDANJA	KNJIŽNI FORMAT
216 str.	459 g	265 mm (v) x 210 mm (š)

Digitalno izdanje dostupno je na digitalnoj platformi *mozaLearn* na internetskoj adresi www.mozaweb.com/hr pod identifikacijskim brojem **HR-ALFA-HRV5-0112**.

© Alfa

Ova knjiga, ni bilo koji njezin dio, ne smije se umnožavati ni na bilo koji način reproducirati bez nakladnikova pismenog dopuštenja.

Mozaik Education Ltd. zadržava intelektualno vlasništvo i sva autorska prava za komercijalne nazive *mozaBook*, *mozaWeb* i *mozaLearn*, digitalne proizvode, sadržaje i usluge proizvedene neovisno o nakladniku Alfa d. d.

Predgovor

Drage učenice i učenici,

čitanka *Hrvatska riječ 5* namijenjena je razvoju vaših sposobnosti, znanja i vještina u uporabi hrvatskoga jezika što ste ih stekli u dosadašnjem školovanju. Pomoću nje upoznat ćete nove mogućnosti svakodnevnog jezičnog komuniciranja te produbiti poznate i upoznati nove književne i neknjiževne vrste izražavanja.

U tome će vam pomoći pet poglavlja ove čitanke:

Prvo će vas poglavlje uvesti u međusobno upoznavanje u novom razredu, što vam treba jer ste iz četvrtog razreda prešli u peti u kojemu su novi učenici, učiteljice i učitelji. Ovdje su upute gdje i kako učiti, kako uspješno čitati te koje ćete vrste tekstova pobliže upoznati.

U drugom ćete poglavlju provjeriti svoje sposobnosti doživljavanja i razumijevanja bogatstva riječi hrvatskoga jezika koje ste dosad stekli. Čitat ćete književne i neknjiževne tekstove.

Treće će vam poglavlje otkriti nova znanja o vrstama književnih djela i izražajnim obilježjima pjesama, proze i drame, i to zajedničkim, samostalnim i izbornim čitanjem tekstova.

U četvrtom su poglavlju prijedlozi radionica i igara u kojima ćete slobodno maštati i stvarati riječima.

Peto poglavlje nudi vam istraživanje medija i kulturnih događaja u kojima možete sudjelovati i tako se zabaviti i obogatiti svoj kulturni život.

Osim čitanke upotrijebite digitalne materijale (kvizove, igre, zvučne zapise, fotogalerije, videosadržaje, izborne tekstove i dr.) na platformi **mozaBook** koji su sastavni dio ovog udžbenika.

Važno je da spoznate kako su u upoznavanju i primjeni izražajnih mogućnosti hrvatskoga jezika potrebni vaša aktivnost, kritičko mišljenje, prijedlozi i vaše vlastito jezično stvaranje. U tome će vam pomoći vaši učitelji i učiteljice hrvatskoga jezika i ova čitanka. U njoj ćete naći i mogućnost kako da sami, prije ocjenjivanja, provjerite što ste saznali i naučili.

Želimo vam puno uspjeha u istraživanju i učenju hrvatskoga jezika na nov način, koji proizlazi iz kurikula Hrvatskoga jezika, a koji ova knjiga omogućuje. Uvjereni smo da će vam nastava s čitankom *Hrvatska riječ 5* biti zanimljiva i poticajna u obogaćivanju vaše kulture čitanja i uspješnog komuniciranja s okolinom. A to je važno u svačijem životu!

Autori

Sadržaj

1. UPOZNAJEMO SE I UČIMO KAKO UČITI 7

Pronađi nove prijatelje i prijateljice	8
Učimo gdje i kako učiti	11
Kako uspješno čitati	14
U svijetu teksta	16
Procijeni svoja znanja, vještine i sposobnosti I.	18

II. DOŽIVLJAVAMO I RAZUMIJEMO BOGATSTVO RIJEČI 19

Književni tekstovi

Miro Gavran, <i>Moj najbolji prijatelj</i>	20
Arapska pripovijetka, <i>Jaje koje otkriva prijatelja</i>	22
Daniel Načinović, <i>Domovina iz srca raste</i>	24
Zvonimir Balog, <i>Plitvička jezera</i>	26
Bojana Meandžija, <i>Kuća uspomena</i>	28
Josip Milaković, <i>Prši sniježak;</i>	
Gustav Krklec, <i>Prvi snijeg</i>	30
Pajo Kanižaj, <i>Zaljubljeni limač</i>	32
Bruno Ferrero, <i>Ruža pjesnika Rilkea</i>	34

mozaBook

Književni tekstovi u digitalnom izdanju
 Nada Iveljić, *Vrpca*
 Miroslav Slavko Mađer, *Lijeni Bosut*
 Boro Pavlović, *Jeleni*
 Bonaventura Duda, *Hoću li i ja u raj?*
 Dragutin Tadijanović, *Kiša u predvečerje*
 Narodna pjesma iz Međimurja,
Vu toj nemškoj zemlji
 Jules Verne, *Put na Mjesec*

Neknjiževni tekstovi

Uporabni tekstovi	36
Blagdani u svijetu	38
Popularno pisani tekst	41
Uporaba interneta radi informiranja	43
Dijelovi teksta u novinama	46
Čitamo mjesnu kartu i snalazimo se pomoću nje	48

mozaBook

Neknjiževni tekstovi u digitalnom izdanju
 Književni i neknjiževni tekstovi o
 ljepoti hrvatskoga jezika
 Popularni tekst u novinama i časopisu
 Čitamo udžbenički tekst
 Kako čitati grafikone
 Ciljevi i vrijednosti Europske unije

Procijeni svoja znanja, vještine i sposobnosti II. 50

III. OTKRIVAMO KNJIŽEVNE VRSTE 51

Zajedničko čitanje

Antun Mihanović, <i>Lijepa naša domovino</i>	52
Grigor Vitez, <i>Kad bi drveće hodalo</i>	54
Ezop, <i>Lastavica i ptice</i>	56
Anto Gardaš, <i>Jež i zlatni potok</i>	58
Julijana Matanović, <i>Znanje na provjeri</i>	61
Drago Gervais, <i>Na ribah</i>	64
Fran Mažuranić, <i>Gospodin učitelj</i>	66
Miroslav Krleža, <i>Djetinjstvo s bakom</i>	68
Milan Krmpotić, <i>Bocar</i>	71
Božica Jelušić, <i>Pjegavi daždevnjak</i>	74
Dobriša Cesarić, <i>Šturak</i>	76
Branko Ćopić, <i>Bašta sljezove boje</i>	78
Vlasta Juretić, <i>Sveti Mikula</i>	81
Dragutin Domjanić, <i>Božić</i>	84
Astrid Lindgren, <i>Hrabra Kajsa</i>	86
Ivan Kušan, <i>Koko u Parizu</i>	90
Narodne anegdote, <i>Porod i krštenje Petrice Kerem- puha; Kako je Petrica napredovao u snazi i mudrosti;</i> <i>Petrica preskače zvonik Katedrale</i>	92
Romska narodna, <i>Čelavi lubeničar</i>	95
Vicevi, šale	98
Proljetni haiku	101
Dragutin Tadijanović, <i>U slapu zelene mjesečine</i>	104

Dobriša Cesarić, <i>Voćka poslije kiše</i>	106
Aleksa Kokić, <i>Uskrsno jutro</i>	108
Vladimir Vidrić, <i>Pejzaž I.</i>	110
Zdenka Heršak, <i>Sat tjelesnog odgoja</i>	112
Višnja Stahuljak, <i>Susjedove maline</i>	116
Mirko Sanković, <i>Ličanin o prirodi</i>	119
Boris Maruna, <i>U počast Velebitu</i>	122
Brian Bilston, <i>Izbjeglice</i>	124
Jakša Fiamengo, <i>Plavi globus</i>	126
Branka Primorac, <i>Moj rođendan godine 2071.</i>	128
Sanja Pilić, <i>Ideš mi na živce</i>	131
Gustav Krklec, <i>Val</i> ; Mladen Bjažić, <i>Valovi</i>	134

mozaBook

Tekstovi za zajedničko čitanje u digitalnom izdanju

Marinko Kovačević, *Kad moja majka govori*;
 Drago Ivanišević, *Da sam ptica*
 Narodna pripovijetka, *Pravedna presuda ili
 kako je Ero našao vreću novaca*
 Luko Paljetak, *Kad sam bio mali*
 Ephraim Kishon, *Šuti i plivaj*

Samostalno čitanje

Mirjana Mrkela, <i>Kakav je tko</i>	136
Elena Favilli i Francesca Cavallo, <i>Vozačica Formule 1</i>	138

mozaBook

Tekstovi za samostalno čitanje u digitalnom izdanju

René Goscinny, *Tamara*
 Jacqueline Kelly, *Bilješke iz prirode*
 Sanja Pilić, *Ne volim zimu*
Pjesme s licitara i spomenara
 Sunčana Škrinjarić, *Proljeće s kišobranom*
 Ruska narodna, *Medvjed i djevojčica*
 Milovan Miković, *Zagrobni život robota*
 Zvonimir Milčec, *Zvižduk s Bukovca*

Izborno čitanje

Ljerka Car Matutinović, <i>Tu je nekad bio grad</i>	140
Zoran Pongrašić, <i>Stela i Mirela na računalu</i>	142
Učenički rad, <i>Moja daleka oaza</i>	144
Ivan Cankar, <i>Zastidio se majke</i>	147
Ismet Bekrić, <i>Otac s kišobranom</i>	150

mozaBook

Tekstovi za izborno čitanje u digitalnom izdanju

Ivana Brlić-Mažuranić, *Na zdencu*
 Mark Twain, *Tom i novi dječak*
 Lewis Carroll, *Prase kojem su zapapрили*
 Jean de la Fontaine, *Domaći i poljski miš*
Mudrosti Indijanaca
 Milana Vuković Runjić, *Život u platani*

<i>Procijeni svoja znanja, vještine i sposobnosti III.</i>	152
--	-----

IV. MAŠTAMO I STVARAMO RIJEČIMA 153

Prijatelji – svugdje oko nas	154
Želim ti reći što u srcu nosim...	157
Čitamo knjige o pustolovinama i prijateljstvu i pripre- mamo predstavljanje	158
Stvaralačka radionica na dva načina – stvaralačko prepričavanje i prerada bajke	160
Znaš li tko sam?	164
Radionica scenske improvizacije anegdota	166
Priprema za izlaganje i čitanje ulomka naglas	169
Učimo kako pravilno citirati – citat, a ne plagijat	170
Kako pretraživati internetske knjižnične kataloge	173

mozaBook

Dodatni prijedlozi za stvaralački i istraživački rad
 Čovječe, sprijatelji se!
 Od igre do uzbudljive priče
 Narodne poslovice
 Zapjevajmo domovini Hrvatskoj
 Učiti od životinja
 Zagonetke o životinjama

Tiha noć na hrvatskom, engleskom i njemačkom jeziku
 Proljetna stvaralačka radionica
 Članovi obitelji kao glavni junaci
 Dijelovi knjige
 Biramo i komentiramo književno djelo ili stručnu knjigu

Procijeni svoja znanja, vještine i sposobnosti IV. 174

V. ISTRAŽUJEMO I RAZLIKUJEMO MEDIJE I KULTURNE DOGAĐAJE 175

Mediji oko nas 176
 Razvoj ljudskog komuniciranja i medija tijekom povijesti 178
 Jesper Juul, *O pametnim telefonima, roditeljima i djeci* 181
 Kako se ponašati na internetu 182
 LADO – putujući „muzej“ 183
 Stripovi – zabavni, šaljivi, ozbiljni... 184
 Filmovi koje volimo – animirani i igrani film 188
 Popularni oblici zabave – YouTube i videoigre 192
 Dobrodošli u kazalište 194
 Igrajmo se kazališta 196
 Dragana Lucija Ratković Aydemir, *Kako je nastala Ivanina kuća bajke* 200

Dodatni primjeri tekstova i radionica o medijima i popularnoj kulturi

Goran Tribuson, *Televizijska zanovijetanja*
 Djeca pred malim ekranima
 Radionice o medijima
 U bojama Hrvatske i Europe
 Časopisi i internetski portali za ljubitelje prirode
 Stripoteka – radionice čitanja i crtanja stripa
 Popularna kultura u glazbi
 Kazalište nekad i danas
 Daske koje život znače – iz intervju s Anjom Šovagović Despot i Perom Kvirgićem
 U potrazi za bajkom u Ogulinu
 Stvaralački susreti djece i mladih

Procijeni svoja znanja, vještine i sposobnosti V. 202

Pojmovnik za peti razred 203
 Korisne upute za samostalno čitanje i pisanje 206
 Kazalo autora 213

Dodatci u digitalnom izdanju čitanke

Pojmovnik
 Bilješke o autorima
 Izvori tekstova i dodatna literatura

I. UPOZNAJEMO SE I UČIMO KAKO UČITI

Uvod u učenje i stvaranje
u petom razredu osnovne škole

Pronađi nove prijatelje i prijateljice

Škola je mjesto gdje se upoznajemo, razgovaramo i zabavljamo. U peti razred učenici ponekad dolaze iz raznih sredina pa se trebaju upoznati i sprijateljiti. Slijedi nekoliko igara koje će vam pomoći da se (bolje) upoznate i zabavite. Budite usredotočeni i slušajte druge dok govore ne prekidajući ih.

ISHODI

- Predstavljamo sebe i druge.
- Pozorno slušamo sugovornika.
- Razvijamo odnose poštovanja među vršnjacima.
- Gradimo odnose prijateljstva.

MEĐUPREDMETNA TEMA: Osobni i socijalni razvoj (osr A.2.1., osr B.2.2., osr C.2.4.)

Zovem se, ja sam...

Učenici/učenice stoje u krugu, jedan izgovara zadanu rečenicu i dopunjuje ju svojim imenom i pridjevom. Navodi neku svoju osobinu, na primjer: „Zovem se *Ivana*, ja sam *vesela*.” Učenik/učenica koji stoji kraj Ivane obraća joj se drugom rečenicom: „Dobar dan, *Ivana*, ostani *vesela*.” A treći zaključuje o Ivani, predstavljajući je svima još jednom: „S nama je, dakle, *vesela Ivana!*” Nakon toga niz se ponavlja s novim imenom sve dok svi ne budu predstavljeni.

Što volim, a što ne volim

Učenici/učenice sjede ili stoje u krugu. Učitelj/učiteljica kaže primjer: „Ja sam *Marija*, volim čitati romane, a ne volim zimu.” Svi nastavljaju predstavljati sebe navodeći što vole, a što ne vole. Kad se svi predstave, svatko treba predstaviti osobu koja mu sjedi s lijeve i desne strane: „Ti si *Marija*, voliš čitati romane, a ne voliš zimu.”

Kako si?

Na zid se postavi plakat u obliku velikoga smješka. Slušajući zabavnu i poletnu glazbu, s olovkom i papirićem u ruci kružite razredom i ispitajte jedni druge pitanjem: „Kako si?” Na papirić zabilježite imena i odgovore. Pročitajte ih nakon igre, a koje želite, zabilježite na plakat razrednoga smješka. Tako ćete uvijek ostati dobre volje.

Glazbena šetnja

Po podu u razredu učitelj/učiteljica će poslagati listove starih novina, tako da su listovi međusobno razmaknuti. To će biti postaje za razgovor. Učenici/učenice ustaju s mjesta sa zadatkom da slušaju glazbu i šeću razredom u svim smjerovima, kao da su u gradskim ulicama. Počinje glazba, svi šeću, a zatim učitelj/učiteljica iznenada isključi glazbu. U tom trenutku učenici/učenice koji se zateknju na istom listu novina trebaju se pozdraviti i nastaviti razgovarati (kao da se poznaju otprije ili kao da se prvi put susreću). Igra se nastavlja glazbom, pa stankom i tako dalje.

U imenu se krije...

Radite u skupinama od četiri učenika/učenice. Svaka skupina radi za svojim stolom. Na jedan list papira zapišite velikim slovima svoja imena tako da podebljate prvo slovo imena i prezimena. Uz prvo slovo nacrtajte dvije životinje ili dvije biljke čija imena počinju istim slovima. Primjerice, **L**ana **P**erić može nacrtati **l**ava i **p**ticu, a **M**ario **G**rić **m**aslačak i **g**rašak. Umjesto crtanja sličica, biljke i životinje mogu se izraditi od plastelina. Zatim svatko neka osmisli usporedbu o sebi – *Lana je hrabra kao lav. Mario je veseo poput maslačka.*

Drukčiji od drugih

Stanite u krug i svatko neka razmisli po čemu je poseban i drukčiji od ostalih. Zatim, po želji, jedan po jedan učenik/učenica neka iskorači prema sredini kruga i kaže po čemu je poseban: „Poseban sam po tome što...” Ako još netko prepoznaje istu osobinu kao svoju, također treba iskoračiti i reći: „I ja sam po tome poseban/posebna.” Tada prvi u nizu smišlja još jednu svoju posebnost, sve dok se ne otkrije po čemu je doista drukčiji od drugih.

Šareni baloni

Na šest raznobojnih balona učitelj/učiteljica će napisati nekoliko pitanja: 1. o prijateljima, 2. o obitelji, 3. o praznicima, 4. o školi, 5. o gradu/mjestu, 6. o hrani. Učenici/učenice stoje u krugu, a baloni se nalaze u sredini. Igra počinje tako da prvih šest učenika/učenica uzima balone i odgovara na (sva ili samo neka) pitanja koja su dobili. Zatim vrate balone u sredinu. Drugih šest učenika/učenica uzima balone i odgovara na pitanja. Nakon igre porazgovarajte o tome što ste osobito zapazili.

Zabavna pitanja

Radite u skupinama od tri ili četiri učenika/učenice. Na stol postavite po-veći krug od papira koji podijelite na onoliko polja koliko vas ima u sku-pini. Svatko neka u svoje polje upisuje što više neobičnih pitanja na koja želite dobiti odgovor od svojih novih prijatelja/prijateljica u razredu.

Primjerice, postavite pitanja o školi, najdražim predmetima, slobod-nim aktivnostima, hobbijima, glazbi, omiljenim knjigama, zatim o braći i sestrama, prijateljima, kućnim ljubimcima, omiljenim jelima, najdra-žim izletima itd. Pitanja mogu počinjati riječima „Koji je tvoj najdraži...?“, „Jesi li kad...?“, „Što misliš o...?“ ili „Što bi učinio/učinila kad bi...?“ Zatim zamijenite mjesta oko stola i odgovorite na pitanja koja se nalaze pred vama. Kad prođete sva pitanja, možete promijeniti i skupinu te se upo-znati s drugim učenicima/učenicama u razredu.

Tri riječi s istim početnim slovom

Radite u skupinama. Jedan učenik/učenica kaže glas (slo-vo), npr. R, a ostali trebaju smisliti rečenicu od tri riječi tako da svaka riječ počinje tim glasom (slovom), npr. *Raste ruža rumena*. Rečenicu smišljajte u tišini, a tko je prvi smi-sli, treba dići ruku i izgovoriti rečenicu. Zatim onaj tko je bio najbrži zadaje novo slovo.

Moje prezime

Svaki učenik / svaka učenica okomito, slovo ispod slova, zapisuje svoje prezime. Zatim uz svako slovo dodaje riječ koja počinje tim slovom, nastojeći stvoriti rečenicu, npr. To-minac – **T**amo **o**ko **m**alog **i**zvora **n**ije **A**na **c**upkala. Naravno, što je prezime duže, i zadatak je teži. Ako se ne može složiti rečenica od prvih riječi, tada se uzimaju samo suglasnici iz imena, npr. TMNC – *Tvoj mali nećak crta*.

TKO SI TI?

Predstavi se i ispričaj o sebi:

- kako se zoveš
- gdje stanuješ
- kakav si učenik / kakva si učenica
- kakav si prijatelj / kakva si prijateljica
- koje su tvoje vještine
- kako provodiš slobodno vrijeme
- čime se želiš baviti u budućnosti.

Ako znate još koju sličnu igru, zapišite njezina pravila u bilježnicu. Igre se mogu izvoditi na izletima, druže-njima i rođendanima.

Učimo gdje i kako učiti

ISHODI

- Uređujemo svoje mjesto za učenje.
- Planiramo učenje.

MEĐUPREDMETNA TEMA: Učiti kako učiti (uku B.2.1., uku D.2.1.)

Usporedite sljedeće fotografije mjesta za učenje. Što je, po vašem mišljenju, na svakom od njih još bilo potrebno urediti?

Pročitajte što o uređenju stola i mjesta za učenje savjetuju stručnjaci. Razgovarajte o tome i razmijenite svoja iskustva.

Moje mjesto za učenje

Nađi određeno mjesto na kojem ćeš učiti. Ne mijenjaj stolac, stol, osvjetljenje i neposredno okruženje. Knjige i stvari na radnom stolu i u sobi za učenje posloži po veličini, boji, predmetu ili nađi neki svoj način razvrstavanja i spremanja. Služi se mapama, plastičnim košuljicama, papirima u boji, drvenim bojama, flomasterima, samoljepljivim zastavicama, karticama za učenje, plakatima koje ćeš pričvrstiti na zid ili ormar, kartonskim kutijama za spremanje papira i sl. Svakako izbjegavaj držanje mobitela ili telefona u blizini mjesta za učenje.

Elektronička oprema

Danas je za učenje u školi, kod kuće i u svim ostalim prilikama gdje se uči korisno imati na raspolaganju suvremena elektronička pomagala. Uobičajeni je elektronički pribor za učenje dobrodošao svima za učenje u digitalno doba: **računalo (kompjuter)** koje može biti **stolno** (neprenosivo) ili **prijenosno** (prijenosnik, laptop, tablet) te veza s **internetom** (webom, mrežom).

U korisnu i poželjnu elektroničku opremu za učenje, izvršavanje raznih zadataka i komuniciranje ubraja se i **pametni telefon, pisač** (printer) i **skener** (snimač slika i dokumenata kao računalnih zapisa).

Za svijetle trenutke

Dnevno je svjetlo najbolje svjetlo. Unatoč tome potrebno je imati i stolnu svjetiljku. Najbolje je da svjetlost pada preko lijevoga ramena ako se radi o dešnjaku/dešnjakinji, odnosno preko desnoga ramena ako je u pitanju ljevak/ljevakinja. U skladu s tim smjesti i pisači stol.

Tako se zadržava preglednost

Zidna tablica, koja se nalazi unutar vidnoga polja, dobra je za poruke, raspored sati, pregled gradiva.

Kako se sjedi, tako se i uči

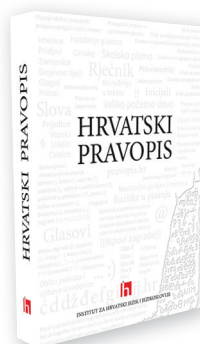
Dobro je da je stolac podesive visine. Stopala bi trebala uvijek dodirivati pod. Najbolji je stolac onaj koji je oblikom prilagođen i za dugotrajnije sjedenje te sprječava probleme s držanjem tijela.

Stalni priručnici na mjestu za učenje

Uz mjesto za učenje dobro će ti doći priručnici za osnovnu školu:

Hrvatski pravopis, Hrvatska školska gramatika i Rječnik hrvatskoga jezika.

Priručnici će ti pomoći kad nisi siguran/sigurna kako treba napisati ili upotrijebiti neku riječ i staviti neki pravopisni znak.

Uredna bilježnica – lakše učenje

Bit će ti jednostavnije i brže učiti i ponavljati gradivo ako se u svojoj bilježnici možeš snaći već na prvi pogled.

Želiš li imati urednu bilježnicu, pridržavaj se uputa:

- podcrtaj naslov ili važan zadatak ravnom crtom
- lijevu ili desnu rubnicu bilježnice ostavi praznu
- pokraj naslova ili zadatka zabilježi nadnevak
- ostavi prazan redak kad počinje novi sadržaj
- bojom podcrtaj ključne riječi ili tvrdnje
- ako bilješke pišeš na listove papira, svaki list označi brojem da se ne pomiješaju.

Kojim ću slovima pisati?

PISANA SLOVA

Domaća zadaća

Zovem se Marin. Učenik sam petoga razreda Osnovne škole Ivana Gundulića. Moj najbolji prijatelj zove se Ivan, a moja je najbolja prijateljica Lea.

TISKANA (FORMALNA) SLOVA

Domaća zadaća

Zovem se Marin. Učenik sam petoga razreda Osnovne škole Ivana Gundulića. Moj najbolji prijatelj zove se Ivan, a moja je najbolja prijateljica Lea.

Svoje zadaće, bilješke i druge tekstove piši **pisanim slovima**. Tiskanim slovima piši kad to zahtijeva učitelj/učiteljica.

Zapitaj se prije učenja!

Što već znam o ovoj temi?

Jesam li pročitao/pročitala cijelu nastavnu jedinicu?

- Kako glasi naslov?
- Koji su ključni pojmovi? Razumijem li što znače?
- Da sam učitelj/učiteljica, koja bih pitanja postavio/postavila učenicima?

Jesam li pročitao/pročitala naslove? Jesam li pregledao/pregledala slike i ilustracije?

Mogu li svojim riječima izreći što je najvažnije?

Jesam li znao/znala riješiti domaću zadaću?

Jesam li riješio/riješila zadatke i odgovorio/odgovorila na pitanja?

Trebam li napraviti pregled – podsjetnik, umnu mapu?

Najvažniji savjeti o učenju – za peti razred!

- Uvijek uči na istome mjestu, za radnim stolom i u mirnoj sobi!
- Prije nego što počneš učiti, pripremi sve što ti treba!
- Ako se ne možeš usredotočiti, čitaj isto ispočetka više puta!
- Odredi koliko ćeš vremena (sati) tijekom dana učiti koji predmet!
- Izradi plan učenja za svaki dan u tjednu!
- Sve što je hitno, odmah napravi, nauči ili riješi!
- Gradivo podijeli na manje cjeline i uči dio po dio!
- Naizmjenice se pripremaj za pisane provjere i usmena ispitivanja!
- Iz gradiva izdvoji najvažnije podatke i poveži ih sa svojim prethodnim znanjem!
- Služi se svim dostupnim izvorima znanja (knjigama, računalom, rječnicima)!
- Povremeno izađi na svjež zrak i prošetaj!
- Ponovi naučeno prije spavanja. Ponovi kad se probudiš!
- Uči onako kako znaš da je za tebe uvijek bilo najbolje!

Kako uspješno čitati

ISHODI

- Objašnjavam različite postupke korisne tijekom čitanja.
- Pripremamo se za čitanje lektire.

MEĐUPREDMETNA TEMA: Učiti kako učiti (uku A.2.2., uku A.2.3.)

Dok čitaš, zamišljaj slike u boji i stvaraj svoj „film“!

Dok čitaš, zamišljaj da je sve što pročitaš dio jednoga filma! Čitajući zamišljaj da iz knjige izlaze raznolike slike u bojama! Čitamo li tako da zamišljamo slike, čitanje nam neće biti dosadno.

Prisjeti se svega što već znaš o toj temi!

Kad čitamo, trebamo razumjeti što smo pročitali. Da bismo to mogli, trebamo se prisjetiti svega što već znamo o temi o kojoj čitamo. Primjerice, ako čitamo o bubamari, vjerojatno već znamo puno toga o prirodi što nam može pomoći da razumijemo novi tekst. Novosti koje u njemu pročitamo povezati će se u našem umu s onime što već znamo.

Ako ne razumijemo što smo pročitali, to znači da trebamo potražiti značenje nepoznatih riječi. Zatim ono što nismo razumjeli trebamo ponovno pročitati.

Postavljaj pitanja kao da razgovaraš s knjigom!

Dok čitaš, postavljaj sebi pitanja: „Što sam saznao/sznala?“, „Što dalje očekujem?“ Kad se čita s pitanjima na umu, pitanja nas održavaju budnima jer potiču na razmišljanje. Uz pomoć pitanja kao da zapravo razgovaramo s knjigom.

Predviđaj što će se dalje dogoditi!

Čitatelji su poput vrtlara koji sadi sjeme i predviđa da će izrasti stabljika koja će procvati i donijeti plod. Dok čitamo, predviđamo što će se dogoditi i donosimo zaključke o pročitanome. Predviđajući, također zamišljamo slike, ali u budućem filmu. Predviđamo li dok čitamo, lakše ćemo otkriti i ono što autor ili autorica nisu izravno izrekli.

Tražiš ono što je važno i ne zaboravi zašto čitatš!

Dok čitamo, zapravo poput istražitelja hodamo po tragu što ga je ostavio pisac ili spisateljica. Tražimo ono što je važno, a što manje važno. Pročitane novosti povezujemo sa svojim predznanjima. I ne samo to, uvijek trebamo imati na umu svrhu čitanja – zašto čitamo i što u knjizi tražimo.

Čitanje lektire može biti zabavno!

U sljedećoj tablici istraži kako možeš voditi bilješke. Odaberi postupke kojima se možeš služiti dok čitaš lektiru te u razredu razgovarajte o njima. Primijenite ih u radu u dogovoru s učiteljem/učiteljicom.

Ideje za rad s lektinom

Bilješke o lektiri pišem prema zadacima koje dobijem od učitelja/učiteljice.

Navodim temu i glavne likove, vrijeme i mjesto radnje.

Sastavljam kratak sadržaj odabranoga poglavlja ili cijele knjige.

Bilježim brojeve stranica gdje je opisano nešto zabavno ili poučno.

Zapisujem imena likova i njihove osobine.

Prikluplam i zapisujem navode (citate) iz djela o određenim likovima.

Izrađujem osobnu iskaznicu odabranoga lika na kartonu ili papiru.

Pišem pismo glavnom liku.

Za knjigu koja mi se svidjela sastavljam preporuku za čitanje.

O knjizi i književniku pripremam računalnu prezentaciju.

Igram se novinara i sastavljam izvješće o zanimljivom događaju iz knjige.

Igram se slikara i crtam svoj najdraži lik, mjesto ili događaj.

Igram se dizajnera i oblikujem novu naslovnicu za knjigu.

Igram se glazbenika i sastavljam pjesmu o knjizi i pjevam je.

Igram se knjižničara i izrađujem straničnik o knjizi.

Igram se književnika i pišem novo poglavlje knjige u kojem se pojavljuje novi lik i zbiva još jedan zanimljiv događaj.

Igram se kazališta tako da jedan razgovor (dijalog) iz djela u paru s nekim uvježbavam za izvođenje na pozornici.

Sudjelujem u radu školskoga čitateljskog kluba i razgovaram o knjigama.

O ČITANJU

„Knjiga nije hrana,
ali je poslastica.”

Tin Ujević, pjesnik

„Tri dana nemoj
čitati knjige i tvoje
će riječi izgubiti
ljepotu.”

kineska poslovice

„Čitati, a ništa ne
razumjeti isto je
kao loviti, a ništa ne
uloviti.”

talijanska poslovice

U svijetu teksta

ISHODI

- OŠ HJ B.5.2. Razlikujemo književne i neknjiževne tekstove.
- OŠ HJ B.5.2. Uspoređujemo obilježja književnih i neknjiževnih tekstova.

U školi i u slobodno vrijeme čitamo razne tekstove. Sve tekstove možemo podijeliti u dvije velike skupine koje ste već upoznali:

- a) **književni (umjetnički) tekstovi** napisani su umjetničkim jezikom s puno mašte, pjesničkih slika, osjećaja i poruka; nazivamo ih književnim umjetničkim djelima (pjesme, pripovijetke, bajke, romani); teme su im izmišljeni i stvarni događaji, a pišu ih književnici i književnice (pjesnici i pjesnikinje, pripovjedači i pripovjedačice, dramski pisci i spisateljice)
- b) **neknjiževni (neumjetnički) tekstovi** sadrže razne informacije potrebne za obavljanje pojedinih poslova (informiranje, obrazovanje, istraživanje), u pravilu ne sadrže osjećaje ni pjesničke slike, a pišu ih stručnjaci raznih struka o pojedinim temama iz stvarnoga svijeta (npr. informacije o događajima, povijest, geografija, sport, tehnika, računala itd.); izvori su informacija i novih znanja za čitatelje. Postoje mnogi oblici neknjiževnih tekstova, često obogaćeni fotografijama, grafikonima, kartama i sličnim pregledima. U neknjiževne tekstove ubrajamo **uporabne tekstove** (upute, zakone, pozivnice, novinske tekstove) i **stručne knjige** (udžbenike, enciklopedije, atlase i dr.).

U sljedećoj tablici navedena su glavna obilježja književnih i neknjiževnih tekstova koja ste već upoznali u raznim prilikama u školi ili izvan nje.

KNJIŽEVNO DJELO (umjetnički tekst)

Vrste: pjesme, kratke priče, romani, pripovijetke, basne, bajke, igrokazi, drame itd.

Čita se uglavnom radi zabave i (umjetničkog) užitka.

Ima početak, sredinu, kraj i čita se tim redom.

Obilježja teksta: stihovi (za pjesme), likovi, vrijeme i mjesto radnje, događaji, sadržaj, kompozicijski dijelovi: uvod, zaplet, vrhunac, rasplet (za prozu i dramu). Obiluje pjesničkim slikama (usporedbe, personifikacije i dr.).

Može govoriti o stvarnim ili izmišljenim događajima i likovima.

Opremljeno najčešće ilustracijama, slikama ili crtežima.

NEKNJIŽEVNO DJELO (uporabni, novinski, stručni tekst)

Vrste: stručne knjige, udžbenici, priručnici, časopisi, novine, stručne studije, rječnici, enciklopedije itd.

Čita se radi učenja i saznavanja nečeg novog (činjenica, podataka, novih znanja).

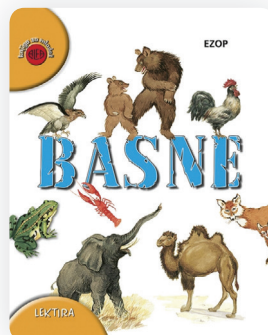
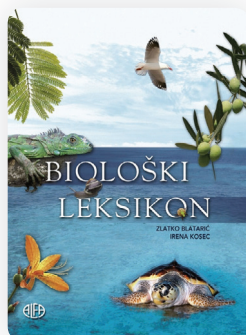
Može se čitati slijedom teksta, a često i napreskocke, bez zadanoga redoslijeda.

Ima temu (naslov) koja se razrađuje do pojedinosti.

Uglavnom nema pjesničkih slika, ali može imati usporedbe i druga sredstva neknjiževnog izražavanja.

Uvijek govori o istinitom i stvarnom, utemeljeno je na provjerenim činjenicama; jasna je razlika između činjenica i osobnoga mišljenja.

Opremljeno fotografijama, skicama, tablicama i popratnim opisima te kazalima i raznim veličinama, oblicima i vrstama slova (fontova).

ISTRAŽUJEMO, POVEZUJEMO, PONAVLJAMO

1. Pronađite u dostupnim knjigama i novinama jedan književni i jedan neknjiževni tekst. Zapišite u bilježnicu njegov naslov i u svakom nađite te zabilježite obilježja služeći se gornjom tablicom: odredite vrstu, temu i glavna obilježja.
2. Po naslovima knjiga na ovoj stranici odredite jesu li to književna ili neknjiževna djela te naslove prepisite u dva stupca u bilježnicu.

Procijeni svoja znanja, vještine i sposobnosti

Upoznajemo se i učimo kako učiti

U nastavku pročitaj navedene tvrdnje i procijeni u kojoj se mjeri odnose na vaš rad i napredak. Razmisli u kojem dijelu možete ostvariti i bolji uspjeh. Potruđi se ostvariti ga!

Saznali smo kako:

- predstaviti sebe i druge
- pozorno slušati sugovornika
- urediti i opremiti mjesto za učenje
- postavljati sebi pitanja prije učenja
- čitati zamišljajući slike i predviđati što će biti dalje.

Naučili smo:

- pravila igre u razredu
- pravopis, gramatika i rječnik potrebni su za učenje
- priprema za učenje jednako je važna koliko i učenje
- čitati i razumjeti pročitano
- razlikovati književne i neknjiževne (uporabne) tekstove.

Sad znamo i ovo:

- igrati se riječima i slovima
- pisati uredna slova i služiti se bilježnicom
- savjeti stručnjaka o učenju mogu nam pomoći
- pitati se zašto čitamo i što želimo saznati
- lektira može biti zabavan zadatak.

II. Doživljavamo i razumijemo bogatstvo riječi

Književni i neknjiževni tekstovi – sličnosti i razlike

GLAVNI ISHOD: Učenik/učenica obrazlaže doživljaj književnoga teksta, objašnjava uočene ideje povezujući tekst sa svijetom oko sebe. (B. 5. 1.)

*Imaš li prijatelja ili prijateljicu?
Iznesi ukratko po čemu se vidi da ste prijatelji.*

ISHODI

- OŠ HJ B.5.1. Povezujemo priču s vlastitim iskustvom.
- OŠ HJ B.5.2. Prepoznamo osobine likova iz dijaloga.

Miro Gavran

Moj najbolji prijatelj

Najvažnija stvar na svijetu je prijateljstvo. Kad stekneš dobrog prijatelja, život ti postane lakši i ljepši. Najbolji dokaz za to što govorim je Jurica.

Jurica je moj najbolji prijatelj. Zahvaljujući njemu ne moram učiti sve predmete. Ja učim polovicu predmeta, a Jurica polovicu. Na primjer: ja učim hrvatski, a on matematiku. Ja pišem domaću zadaću iz hrvatskog, a on iz matematike.

Ako se pišu testovi: moj šalabahter postaje njegov, a njegov postaje moj. To je pravo prijateljstvo, kakvo sam čekao cijeli život.

Juricu sam upoznao tek kada sam krenuo u peti razred. Dogodilo se, više nego slučajno, da smo na prvom satu sjeli u istu klupu, i tako je ostalo sve do danas.

Jednom, kad smo se vraćali iz škole, Jurica zastade ispred mene, pogleda me u oči, pa reče:

„Slušaj, Pero, ti od mene nešto kriješ?”

„Ja?!“

„Da, ti.”

„Otkud ti to?”

„U zadnje vrijeme ponašaš se čudno”, primijeti Jurica, ne skidajući pogled s mene.

„Po čemu to zaključuješ?” zapitah.

„Po tome što si prestao na odmorima razgovarati o filmovima i stripovima, sve vrijeme zuriš u jedno mjesto, odnosno u jednu osobu.”

„U koju osobu?”

„Znaš ti dobro u koju.”

U lice mi udari krv. Zbunio sam se. Goto-vo sam zamucao:

„Ja... znaš... ja ne znam o kome ti govoriš.”

„Pero, jesmo li nas dvojica pravi pravcati prijatelji, ili smo tek onako...?” zapita me Jurica, ne spuštajući pogled s mojih zbunjenih očiju.